

*Tijdschrift voor
heemkunde
folklore en
oudheidkunde*

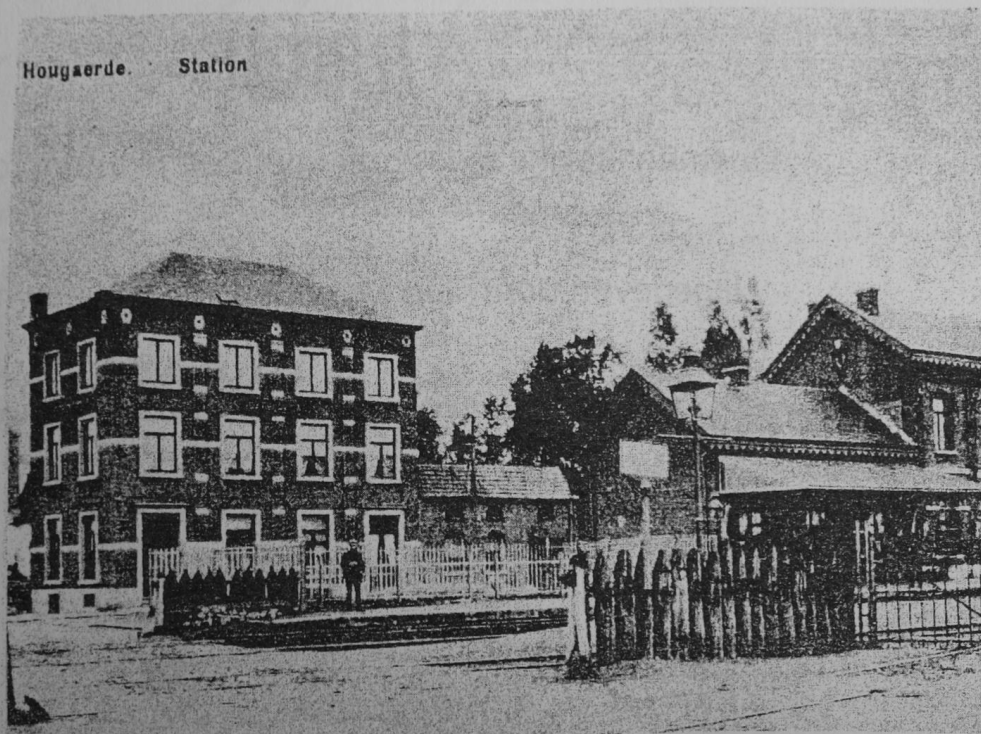
XXXX, 155
XXXX, 2, 155

België-Belgique
P.B.
3300 Tienen 1
2/3954

DODIOM M
LELIELAAN 34
3191 HEVER

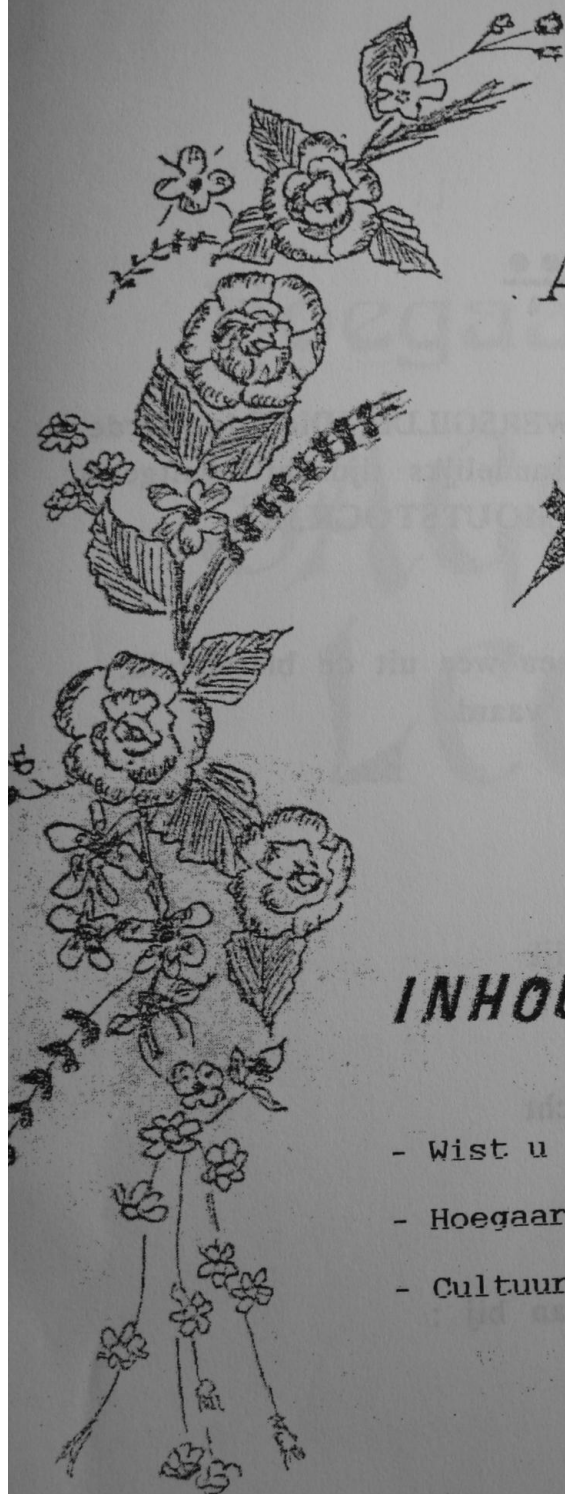
Uitgavekantoor 3300 Tienen 1

ALPARDIS

V.U. E. Grooten
Residentie Beatrijs 169
3300 Tienen
tel: 016/81.72.35

Driemaandelijks

A FLEVERING

ALPAIDIS

39ste jaargang

INHOUD nr. 155

- Wist u dat ?
- Hoegaardse sagen en legenden (vervolg)
- Cultuurkrant

WIST U

dat de HOEGAARDSE BIER- EN BROUWERSGILDE "Die Edele Orde vanden Moutstock" ook een driemaandelijks tijdschrift uitgeeft over de bierfolklore, onder de naam "'t MOUTSTOCKJE".

Daarin verneemt U alles over het wel en wee uit de bierwereld. Voor elke liefhebber zeker het weten waard.

Enkele reeds verschenen artikelen :

- Bier en Gezondheid
- Bier en Kaas, een proefhuwelijk
- Tienen en het Bier
- De witte Bieren in de wereld
- Het Bierjaar 1988 een overzicht
- De Hoegaardse Biergilde.

Vraag gerust een gratis proefnummer aan bij :

Etienne GROOTEN

RESIDENTIE BEATRIJS 169

3300 TIENEN

We bezorgen U dit zo spoedig mogelijk.

Een jaarabonnement kost 10€ en men kan storten op rekening nr. 230-0020261-08 van "Die Edele Orde".

Niet uitstellen, nu doen !!!

Hoegaardse SAGEN en LEGENDEN

Vervolg

7 De legendarische onderaardse gangen

In januari 1990 werd het huis van Fred Bertrand op de Gemeenteplaats te Hoegaarden gesloopt om plaats te maken voor een moderne superette. De ouderdom van dit huis is moeilijk te achterhalen, maar het dateerde zeker van in de 17e eeuw. Voor de Franse Revolutie diende het als woonhuis voor kanunniken die in het Kapittelhuys verbleven. Officieel noemde deze woning *Canonickenhuys*, maar de Hoegaardiers spraken van het *Chanoinekot*.

De laatste kanunnik die er verbleef was Conrardus Tritsmans van Houtem die er in 1796 woonde samen met zijn meid Anne Catherine Tritsmans.

Het Chanoinekot had een onderaardse gang die bij de sloping aan het licht kwam en in de richting van de H. Dotremontstraat liep (waarschijnlijk onder de tuin van Arthur Van Nerum). Zulks is niet verwonderlijk, want verschillende huizen in Hoegaarden hadden een onderaardse ontsnappingsgang.

De Sint-Gorgoniuskerk was met een onderaardse gang verbonden met het Kapittelhuys. Van hieruit was er zelfs een onderaardse verbinding met het Arendsnest. Ook het klooster en 't Nieuwhuys hadden hun onderaardse gang.

Er is zelfs een legende die het verhaal brengt van een onderaardse gang vanuit het klooster Mariadal tot aan de Marollenkapel te Houtem!

8 't Hoff tot Neerhem aan de Katers-poel

Gelegen onder Nerm bij Hoegaarden ten Zuidoosten van het Nerimbos, juist voorbij de bocht van de baan.

Op de plaats genaamd Kaatspoel zou vroeger een poel hebben gestaan waar de duivel in een grote zwarte kater verscheen. Toen werd op deze plaats aan de zoom van het Nerimbos, een kapelleke gebouwd (nu verdwenen). Op zekere dag verscheen de duivel opnieuw, maar op hetzelfde ogenblik werd het kapelleke door een schitterende ster uit de hemel beschenen en de kater verdween in de poel.

Aan de hand van de tekening en volgens het verhaal zou de kapel gestaan hebben op de plaats waar het bos begon, dicht bij de poel en op de uithoek van de open ruimte rond de hofstede. Niemand, vertelde de gildedeken Julianus I, durfde in het bos dat hier stond binnengaan, want het zat vol geesten die 's nachts rond de hofstede kwamen zwerven.

Rond 1870 zou een zekere Van Ex, op de plaats van de hofstede de sporen gevonden hebben van oude grondvesten en de overblijfselen van een onderaardse gang die langs het Tits Pedeken naar de Beek liep.

9 Help, de kerktoeren staat in brand

Rond 1814 zou de kerktoeren in brand hebben gestaan, want van ver was een zwarte rookwolk rond de torenspits te zien. Moedige blussers, waaronder Jean Falla (x Cath. Van Nerum, IV/17) die juist van zijn veld uit de Walenstraat kwam, beklommen de toren om het vuur te blussen.

Toen ze boven kwamen stelden ze vast dat het een grote dikke zwerm vliegen was, die rond de torenspits wemelden en de indruk gaf van een zwarte rookwolk. Toen de dappere blussers beneden kwamen, werden zij door het volk uitgelachen en durfden zij zich acht dagen lang niet meer laten zien.

10 Onwaardig bijgeloof in het kapittelhuys

Op 29 juni 1991 werden de Vlaamse Toontuinen geopend in het Hoegaardse Kapittelpark. Het domein van 4 ha. hoorde eertijds toe aan het kapittel van kanunniken dat was gesticht door Gravin Alpaïdis. Een aantal eeuwenoude bomen zijn er nog altijd te bewonderen, samen met het statige herenhuis uit de 18e eeuw.

In het kerkarchief van Hoegaarden bevond zich eertijds een oud boekje, waarschijnlijk nagelaten door plebaan (pastoor) Jan Van den Putte (1636-1712), met aantekeningen over het kapittel en de aldaar heersende wantoestanden en misbruiken. Later zou deken Henricus Sweerts (1708-1785), die met de kapittelheren overhoop lag er een los blad bijvoegen met als titel *Het desolaate by-geloof van de Canonicken*. Met misprijzen beschreef hij *wat up 7 july 1777 ten huyse vant Capittel is gepasseert*.

7 Canonicken vast-houdende elck eene fakkell en aen malckander gebonden met eenen zeel van 7 knoopen, hebben, geplant elck hunnen boom in heptagoen (zevenhoekig), hunne naeme geevende ende verbeeldende eene deugdsaemheyd.

Voorts syn die Canonicken 7 mael biddende en singende rond elcken boom gegaen en so 7 daeghen tereke (zeven opeenvolgende dagen).

Up die 7ste dagh hebben dieselve Canonicken op eenen steenen tabernackel, 7 faizanten als offerbeesten geset, ende eenen feestmael gehouden van 7 gerechten met up den disch eene girandole (kandelaar) met 7 armen.

De veelerley weynen hebben het septemvir (zevenmanschap) droncken gemaect, derwyse dat sy zig self vergeeten hebben ende door hunnen onweerdighe gebruycken, en onbetaemlycke daeden het Geloof bespot.

11 De sage van het arendsnest

In 1703 was Antoon Sweerts, griffier der Regentie (gemeentebestuur dat bestond uit 7 schepenen die voor het leven werden benoemd door de Luikse prinsbisschop) en vriend van de oud-meier L.J. de Pas, zich op de Pastoorshoeve komen vestigen. Zijn dochter Angelina huwde in 1734 met Servaes Sweerts, zoon van schepen Servatius Sweerts, die zijn schoonvader als griffier opvolgde. Antoon Sweerts had in de hoeve in 1734 een grote schuur laten bouwen ter gelegenheid van het huwelijk van zijn dochter om alle genodigden te kunnen plaatsen. De steen met het jaartal 1734 in de voorgevel van deze schuur herinnert aan het huwelijk. Boven een zijingang van deze schuur prijkt nog steeds een arend uit het hoofdschild van het blazoen van de familie de Pas. Die arend staat er niet uit Oostenrijksgezindheid, maar is afkomstig van het wapen van de familie Arent, die sinds aloude tijden de plaats bewoonde.

Het Arendsnest

Een voorvader van meier de Pas is er ooit ingetrouwd en heeft de arend overgenomen in het familiewapen.

In 1766 kwam Antoon Balthazar, zoon van Servaes, op de hoeve wonen en hij volgde zijn vader op als griffier. De nieuwe eigenaar had de hoeve van het kapittel gekocht, was gehuwd met L. Schepers en hertrouwde in 1792 met Dorothea Van Nerum.

In 1789 waren te Hoegaarden revolutionaire onlusten uitgebroken en naderhand werd de hoeve geplunderd en zelfs een tijdje bezet.

Op een mooie dag (3 of 13 augustus 1789) verschenen de opstandelingen met Van Autgaerden op kop aan het dorpsplein. Zij bestormden de vergaderplaats der Regenten en verklaarden alle schepenen uit hun ambt ontheven. Zonder één enkel schot werd de machtige Regentie onttroond en het oude regime door een volksbestuur vervangen. De schepenen stonden onmachtig, zonder de minste verdediging. Het opgezweepte volk juichte Van Autgaerden als zijn bevrijder toe. In de nacht gingen de onlusten verder. Persoonlijke veten werden gekoeld en de huizen van de schepenfamilies bestormd en geplunderd. Vooral de woonst van griffier Sweerts kreeg het hard te verduren. Ze verplichtten hem onder doodsb bedreiging zijn ambt neer te leggen en alle registers en dorpsarchieven aan de nieuwe bewindsploeg af te staan... Na de overwinning bij Fleurus op 26 juni 1794 werden de Fransen heer en meester. Te Hoegaarden had citoyen Van Autgaerden zijn slag thuisgehaald en de gehate Regentie ten val gebracht. Gedurende verschillende dagen werd de overwinning gevierd. Van Autgaerden verscheen op de Plaats getooid met zijn muts van sansculot en sprak zijn aanhangers toe: "Wees mij maar trouw en ge zult er goed bij varen, wij hebben de tirannie van de Prinsen en het bijgeloof der geestelijken verbroken, nu breekt onze tijd aan". De nieuwe bewindsploeg kwam in spoedvergadering bijeen in 't Nieuwhuys en voor de eerste maal op 24 juli 1795. Hun grootste struikelsteen was Sweerts, die nog steeds het archief van de gemeente in zijn bezit had en zonder hetwelk de nieuwe ploeg onmogelijk kon starten. Daarom besloten zij in de allereerste plaats Sweerts aan te vallen. Antoon Balthazar Sweerts was de aartsvijand van J.B. Van Autgaerden die hem ten val had gebracht en hij weigerde koppig de dorpspapieren af te staan. Verschillende bemiddelaars konden daar niets aan veranderen. "Van Autgaerden kan met zijn ganse kliek naar de duivel lopen".

Deze toestand sleepte een jaar aan en Van Autgaerden begon zijn geduld te verliezen. Uiteindelijk kreeg hij van Brussel de toelating om wettelijk op te treden tegen Sweerts. Op 13 augustus, ongeveer een uur na de aankomst van de brief uit Brussel, deed hij beroep op de

commandant van het garnizoen te Tienen en nog diezelfde avond trokken 8 manschappen naar de Arendshoeve. De knecht leidde hen naar het groot salon waar Sweerts hen kalm opwachtte: "Hier ben ik, doe uw plicht, u zijt er voor niets tussen, maar zegt aan de zogenaamde Nationaal Agent van de gemeente Hoegaarden (J.B. Van Autgaerden) dat de Arend weigert het archief te repertoriëren en ook alle levensmiddelen en betaling ten laste van uw manschappen weigert te leveren."

Hij trok zich vervolgens terug in zijn salon waar een bed was geplaatst. (De huidige ingangsdeur en de gang zijn van jongere datum, de enige toegang was de grote poort). De inventarisering van het archief verliep moeilijk omdat bij elke vraag tot medewerking Sweerts antwoordde: "Gij hebt het archief gewild, daar is het, trek nu uw plan."

Gedurende verschillende dagen en nachten bleef Sweerts bijna onbeweeglijk zitten lezen of schrijven zonder het minste woord tot zijn bewakers te spreken en zelfs zo dat de soldaten bijna gek werden van die doodse en akelige stilte, zodat de wacht om het uur moest afgelost worden.

Eén der soldaten bedronk zich aan de goede en oude wijn, een ander wilde de arendssteen boven de schuurpoort uithalen. Sweerts protesteerde heftig: "Ik verbied u formeel de Arend of eender wat in mijn huis aan te raken, doe wat u bevolen werd, nl. mijn bewaking en deze van het archief, maar houdt uw vuile poten van alles af." Uit wraak wilde de soldaat zich dan vergrijpen aan de vrouw van Sweerts zodat deze soldaat werd vervangen.

Na negen dagen was het inventariswerk ten einde en werd het archief naar 't Nieuwhuys overgebracht. Sweerts had geweigerd de PV van overdracht te ondertekenen met de woorden: "Merde à vous tous". Er was zilverwerk en wijn gestolen. De sergeant verklaarde: "Het was een echt Arendsnest, waar men verslonden wordt door de houding van zijn meester."

Vanaf deze gebeurtenissen die door de ex-griffier als de zwarte dagen van de maand augustus 1795 werden betiteld, kreeg het bastion van Sweerts de benaming "Arendsnest".

Niettegenstaande de vernederingen bleef de laatste Arend van het oude regime zijn trotse fierheid bewaren. Hij had in de handen van zijn vijanden slechts het archief gelaten dat hijzelf gewild had. De andere documenten werden deels in de waterput gegooid, deels veilig verborgen. (Het groot salon, griffiekamer, waterput en arendssteen bestaan nog steeds).

12 Het bewaarde geheim van de Madelonsboom en dito vliet

Op het Madelonsveld en de Walenstraat liep van in de oudste tijden een ondergrondse vliet, die in werking was getreden, aangestoken door de H. Magdalena met de volgende woorden: "Water Gods, baart Uw baan naar het dorp en bevrucht de huizen door de voorzienigheid aangewezen. Laat op uw weg bronnen opborrelen om goede en slechte tijden aan te kondigen."

Deze vliet kreeg de naam Madelonsvliet en liep langs de Walenstraat, onder de hoeve Smolders (voormalige woonst Dorothea Van Nerum (x secr. Balth. Sweerts, xx burg. de Zangré)) door en zo naar de kerk (heropgebouwd in 1754 onder borgstelling van de rijke brouwers en pachters) toe. Vandaar liep ze afwaarts de Knorrestraat (Pastorijstraat), langs 't Cleyn Paradys (eig. Joannes Van Nerum, afgebrand in 1636; 1872 eig. Theodoor Van Nerum en gehouden door zijn dochter Anastasia x Ach. Meddaerts en lokaal van de katholieke partij en harmonie van Hoegaarden) en de Pastorij (voormalige woonst stamvader Carolus Van Nerum, geb. 1747 en geklasserd in 1938), om onder de hoeve Cipers (waar voormoeder Barbe Sweerts geboren werd) door te lopen in de richting van 't Nieuwhuys (sedert 1747 als eigendom in de familie, tot een paar jaar geleden). Daar deed zich een splitsing voor. De eerste zijarm liep langs de Tiensestraat naar het Rusthuis (eig. Elisabeth Van Nerum x C. Vander Taelen, die haar huis in 1874 aan de gemeente schonk om er een gasthuis op te richten.) om verder in de Beek uit te monden. De tweede arm liep langs de Nieuwstraat onder de huizen van Alex. Lories (voorm. woonst not. schepen Joannes Van Nerum en later van zijn zoon Dr. Henricus Van Nerum) en Evrard (ouderlijke woonst van Jacobus Van Nerum), om er langs de oude brouwerij Van Nerum op de Vroente (gebouwd in 1724, hoeve St.-Cornelius) in de Gete uit te monden.

Al deze huizen werden door de Voorzienigheid aangewezen en door de vliet bevruchtigd, zodat de bewoners een periode van welvaart hebben gekend. Op de ganse loop zijn er drie bronnen, die eens opborrelden. De eerste lag aan de brouwerij Van Nerum op de Vroente en heeft steeds als fontein bekend gestaan. Zij doofde uit rond 1892 en enkele jaren later ging de vermaarde brouwerij teniet. De tweede bevond zich in de kelders van 't Nieuwhuys en borrelde voor de laatste maal op na het einde van de revolutietijd. De derde lag in 't Cleyn Paradys en zou pas rond 1870 tot leven zijn gekomen.

Toen de gebroeders Van Nerum in 1778 tot de oprichting van de Gulden Lelie overgingen, besloten zij op de vaderlijke erfgrond in de Walenstraat, een geslachtsboom te planten, ten teken van eeuwige vruchtbaarheid van hun geslacht. Deze gebeurtenis greep plaats op St. Magdalenadag (22 juli 1779) en de familieboom kreeg de naam "*Madelonsboom*". In 1804, na de Besloten Tijd te Hoegaarden, hernam de Gulden Lelie haar vroegere bedrijvigheid. De gildeleden gingen naar het Madelonsveld en hingen aan de boom een kapelletje, gewijd aan St.-Cornelius, schutsheilige van het geslacht Van Nerum en van de gilde. Tijdens hun zomerwandelingen brachten familieleden vaak een bezoek aan deze Madelonsboom om bloemen neer te leggen aan het beeldje van St.-Cornelius.

Stilaan ontstond rond de boom een legende: jonge meisjes uit het geslacht Van Nerum zouden er hun trouwjaar kunnen bepalen. Zij maakten kroontjes uit bloemen en bladeren en wierpen deze in de takken. Zo dikwijls de kroontjes terug op de grond vielen, zoveel jaren moesten ze wachten op een man. Deze gewoonte bleef bestaan tot het einde van de 19e eeuw.

Een oud gezegde in de familie zei dat "*de gilde nooit zou vergaan, zolang de Madelonsboom bleef bestaan.*"

De kroon was 20 meter breed. De leeftijd in 1944, 165 jaar. Toen werd hij omgehakt op een nacht. Julien Van Nerum, toenmalige eigenaar van het perceel legde klacht neer, maar het onderzoek leverde niets op. Er werd beweerd dat Amerikaanse troepen de boom hadden geveld om als brandhout te gebruiken tijdens het Ardennenoffensief.

Op 21.10.1961, bij de heroprichting van de Gulden Lelie werd een nieuwe geslachtsboom geplant, maar hij schoot geen wortel.

Op 13.10.1962 werd een nieuwe boom geplant die in het voorjaar van 1963 moedwillig werd geknakt.

Op 17 januari 1965 plantte de Gulden Lelie in alle bescheidenheid een nieuwe boom, die drie weken later gestolen werd.

Namen en oorzaken van deze opeenvolgende wandalenstreken zijn bekend in de familie. Ook de oude boom werd in 1944 door inwoners van Hoegaarden omgehakt.

De boom die hier vermeld wordt is de linde die in het oud archief van Hoegaarden bekend staat als *Marlousboom* (1796) of *Madelansboom* (1824), en op de toponymische kaarten van de 19e eeuw als *l'Arbre Madeleine* (1851, 1854). Volgens de geschiedschrijver A. Wauters was deze boom in 1876 al geveld. Hij stond op de kruising van de Walenstraat en de Lummendaalseweg.

De linde is een boom die veel voorkomt op een kruising van wegen om als wegwijzer te dienen. Dikwijls werd er een kapelletje aangehangen om de boze geesten te verdrijven die mensen op een dwaalspoor wilden brengen. Bij onze voorouders was de linde de meest geliefde boom.

13 De legende van de 11000 Maegden

Het was 'n optocht van jonge dochters, gekomen uit Ierland, Engeland, Scandinavië, Gallië en Duitsland. Het was een fraaie witte groep, die langs de boorden van de Rijn trok, den tijd kortende door gezangen, lachen en gebeden.

Allen waren slanke maagden uit het Noorden met lange haartressen; de ene, reeds groot, droomde met liefde van Rome, maar er waren er ook kleine: Babilla, Juliana, Victorina en Dorothea genaamd. Men vond ook in de stoet Cordula, afkomstig uit Vlaanderen en zo schuchter dat haar stem trilde.

Memling toont ze ons, kinderlijk en zacht, met vertrouwen onder de mantel van Ursula schuilend.

Is het niet dichterlijk zich die maagdelijke groepen in te beelden, die de oude stroom der Nibelungen opvoer in lichte schuiten met gezwollen zeilen?

Iedere avond schuilde men in een insprong van de oevers van het water. De maagden sliepen. 's Morgens vertrok men dan verder en op de maat van de riemen klonk het gebed van hun reine zielen hemelwaarts.

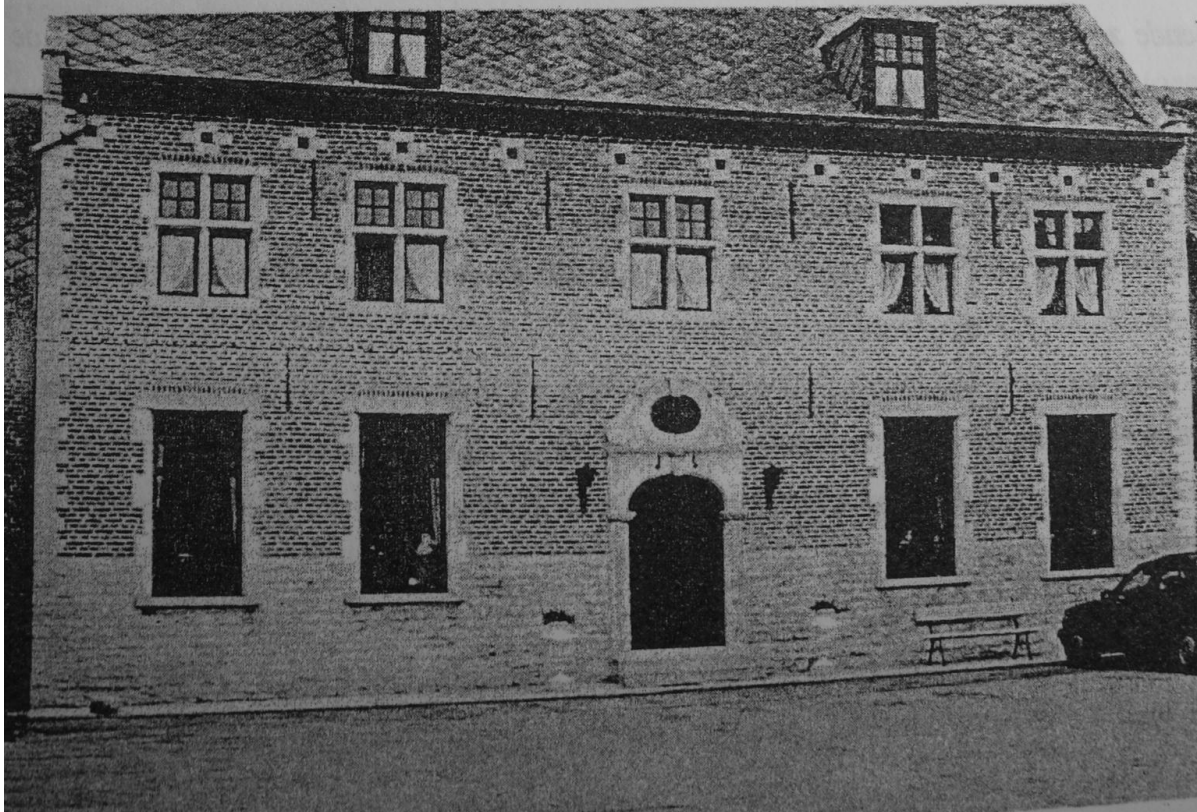
In Bazel aangekomen trok men in een lange stoet naar Rome, al over de woeste bergen en langs diepe valleien.

Gans Italië kwam verrukt toegelopen, en de Heilige Stad opende met vreugde haar poorten. De paus verliet zijn paleis en kwam op het Forum en zegende de engelachtige schare die tot hem kwam. Het was paus Cyriacus, die gedurende de nacht door een Engel verwittigd, hen tegemoet trok. De hemelse afgezant had hem veropenbaard dat hij met de Maagden de marteldood zou sterven in vreemde streken. Hij zegde vaarwel aan zijn opperste waardigheid en vergezeld door verschillende bisschoppen waarover hij voorbeschikte, volgde hij de Maagden wanneer deze naar hun haardsteden terugkeerden.

Maar alhoewel Rome reeds Christen was, verbleven er nog machtige heidenen. Twee legerhoofden, Maximus en Africanus, aangedreven door de haat tegen deze kleine christin,

Hoeve de 11000 Maagden

zonden een bode naar Julius, koning der Hunnen, hem vragende zich te Keulen te bevinden met zijn soldaten en er bij hun doortocht de Maagden te vermoorden. En zoete vreugde was in de harten van de Maagden gedaald bij de terugkeer. Men vond te Bazel de vloot weer en men daalde stroomafwaarts naar het Noorden. Klokketorens, lachende steden, frisse dorpen volgden elkaar op. Het was onnodig te roeien, zachtjes dreef men vanzelf vooruit. De elfduizend Maagden bewonderden in verrukking de heerlijke natuur. Des morgens doemden de oevers uit de nevelen op en de dochters van de Rijn waren Engelen geworden, gezonden om hun reis te besturen.

En eensklaps zag men Keulen weer: de heilige stad, waar de lichamen der drie Wijzen rustten, vertoonde zich in al hare heerlijkheid, en gelijk men de laatste zwenking van de stroom omvoer, zag men ten Noorden van de stad een andere vloot: het was Ethelred, Ursula's verloofde, die, tot het Christendom bekeerd, en in een droom had vernomen dat de Maagden te Keulen zouden gemarteld worden, gekomen was om met hen de palm der overwinning te behalen. Hij was vergezeld van zijn zusters Florestina, die zich ook aan God wilde toewijden en van zijn nicht Constancia, die zich na de dood van haar verloofde, gans aan de Heer had geschonken.

In vreugde ging men aan wal om de relikwieën te vereren en de stoet trok tempelwaarts, lofzangen zingende ...

Maar de stad was door de Hunnen bezet en zich op de Maagden werpende, vermoordden zij ze allen. Ethelred stierf op zijn beurt, terwijl hij poogde de Maagden te beschermen. Wankelende zegende de paus de jongedochters. Ursula bleef alleen rechtstaan in gebed de ogen ten hemel richtende. Het opperhoofd der Hunnen, die ze bemerkte, verrukt door haar schoonheid, bood haar zijn hand aan, om haar nopens het verlies van haar gezellinnen te vertroosten. Maar de jeugdige heldin verstootte hem.

En spotlachende, na zijn blanke sluier om zijn arm gewonden en zijn helm op zijn hoofd te hebben gedrukt, doorstak hij haar met een pijl.

Cordula, de jonge Vlaamse Maagd, niet willende sterven, had zich uit vrees geheel de nacht in een schuit verborgen. Het arme kind weende tot aan de morgenstond, maar dan gans veranderd sprong zij op en haar zusters niet willende verlaten, liep zij de beul tegemoet en stierf als haar lotgenoten.

Ziedaar, schreef de heer Haumont, het mooie verhaal, ons voorgesteld door de Godsvruchtige schrijver van "La légende dorée" en waarvan ons de pachthoeve van de heer Vandermolen herinnert.

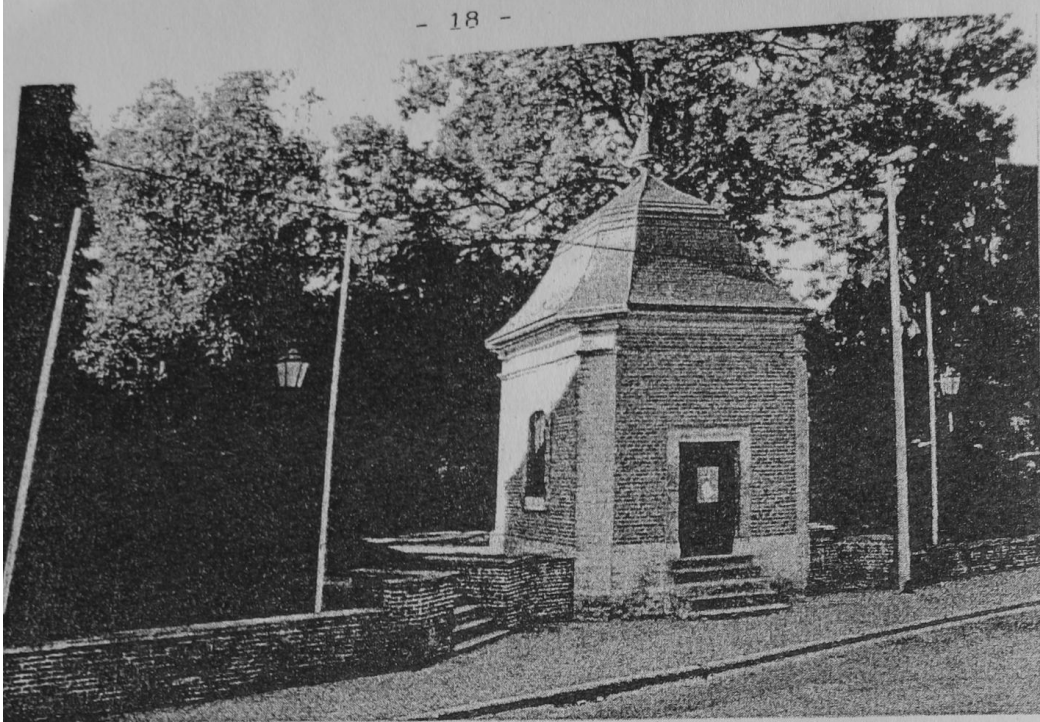
Zo vertelde François Haumont (Hoegaarden 1825-1910) de legende van de heilige Ursula en haar volgelingen. François Haumont was de zoon van Jean Haumont en Albertine Stockmans en volgde zijn vader op als gemeenteontvanger. Kortweg "Sus" genaamd bewoonde hij het nu verdwenen ouderlijk huis "Sint-Nicolaes" op de Houtmarkt. Hij was dichter en onderwijzer. In 1845 opende hij in zijn huis een school die 25 jaar heeft bestaan. Hijzelf gaf er tweetalig onderwijs en zijn pedagogische methode werd zelfs vanuit de universiteit gevolgd. Zijn oom Jean, eveneens te Hoegaarden geboren en gestorven schreef vier filosofische verhandelingen over kunst, wetenschap en taal, waarmee hij een plaats veroverde in de "Biographie Nationale".

Deze versie van de legende van de H. Ursula verscheen in "Ons Thienen" in de loop van het jaar 1930, toen Sus al twee decennia overleden was.

14 Het gekonkelfoes in en rond de "gloriettes"

In de 18e eeuw werden te Hoegaarden enkele "zomerhuyskens" gebouwd naar Luikse stijl. Deze "speelhuizen" werden opgetrokken in de "lusthof" van de rijke ingezetenen van het dorp. In totaal zouden er zeven bestaan hebben.

De Gloriette van Overlaar, naast het Romaanse kerkje, werd gebouwd door de toenmalige pastoor H. Vandermolen (°1707), zoon van schepen-brouwer Bernard Vandermolen en El. Van Osmael uit de Refugie der 11000 Maegden. Sinds de fusies van de gemeenten behoort Overlaar tot de stad Tienen (1976). In de tuin van de Cruysblock stond een gloriette in bak- en zandsteen. Verhoogde begane grond met kleine pui en traparm, leien mansardedak. Rechthoekige vensters bekroond met een gestrekte driuipijst. De rondboogdeur was voorzien van een geprofileerde tussendorpel en waterlijst. Binnenin was er een vooruitspringende schouw en Lodewijk XV stucversiering op het plafond en de schoorsteen. De met doek beklede wanden stelden een geschilderd landschap voor. Ze werd gebouwd op last van griffier Servaes Sweerts (°1713), de grootste secretaris die Hoegaarden ooit gekend heeft. Het tuinprieeel gebouwd door schepen-brouwer Carolus Van Nerum en Barbe Sweerts in 1747, huidige pastorijs zijde Doelstraat, was de kleinste van allen. Dit speelhuisje is geklasseerd en gerestaureerd.

Gloriette Doelstraat

In Houtem is er de Gloriette in de bekende hoeve Peten.

Twee verdwenen tuinhuisen zijn die van de St.-Corneliushoeve, gebouwd door voormelde Carolus Van Nerum en die van het Spaerencampshoff.

Een zevende eveneens afgebroken gloriette was die van Coenegras. Brouwer-landbouwer Henri Coenegras (°1726) liet ze bouwen in de lusttuin van zijn vierkanthoeve aan de Stoopkensstraat. Zijn zoon was één van de laatste paters Bogaarden van Hoegaarden. Met de Franse Revolutie werd hun klooster als zwart goed verkocht, de paters vluchtten elk naar hun streek en pater Coenegras kwam zich verschuilen en wonen in de opgerichte Gloriette op de Stoopkensstraat.

Knoep was het Hoegaardse woord voor fluitjesbier. De boyers (knechten) en mances (meiden) mochten daar vrij van drinken. En bij Coenegrachts (Coenegras) was er een knecht die daar duchtig gebruik van maakte. Meermaals per dag ging hij van die knoep drinken. Nevens (naast) de toonbank stond een blikken pot van ongeveer één liter. Hij ging dikwijls per dag die liter in één keer door zijn korenpijp (keelgat) gieten. Ze hebben hem verschillende malen betrapt, op zijn rug liggende, onder de kraan. En hij liet het dus maar vloeien tot als hij vol was en dus zat. Ze noemden hem die ouwe blekken pot van Groenes (die oude blikken pot van Coenegras) In het begin van deze eeuw en nog vroeger werkten te Hoegaarden de twee suikerfabrieken. In de zomermaanden moest het privé-station van de suikerfabrieken in orde gezet worden door een ploeg arbeiders en als dat gedaan was moesten de dijken van de bezinkingsvijvers verhoogd worden. En daar is het gebeurd. Vier à vijf mensen waren daar aan het werken toen zij die blikken pot van Coenegras zagen afkomen. Die was door boer Coenegras gestuurd met een boodschap voor één van de mensen die daar aan het werken waren. En een arbeider kende die knecht en als ze hem zijn bijnaam verweten werd hij razend. Een tweede werkman zei: "als ik teken doe en wie durft zeggen "die ouwe blekken pot van Groenes", die mag met 't Smekke twee groten gaan drinken". Het Smekke was de smid van de fabriek en die had een café tegenover de fabriek en toen was de jenever vrij. Een grote was een grote borrel jenever. Eén van die mannen stak natuurlijk direct zijn oor op toen hij over die jenever hoorde spreken. Die knecht kwam dus korterbij en op zeker ogenblik deed de werkman teken en de andere riep, "die ouwe blekken pot van Groenes". Die knecht had dat gehoord en hij werd razend kwaad. Hij pakte daar of het nu een piosh (houweel) of een schup of een schop was en als die werkman niet was gaan lopen, was zijn kop letterlijk gekloven geweest. Ze hebben hem die dag niet meer terug gezien. Maar zijn twee grote borrels jenever bij het Smekke is hij gaan drinken.

En in 1794 werden de paters Bogaarden verjaagd uit het klooster, Val Virginal, Mariadal dus, en één van die paters was een Coenegras en die ging in de Gloriette wonen, dat was een woonplaats, een speelhol of zo. In de Cruysblock stond er ook zo één, gebouwd door die fameuze secretaris Sweerts. Daar vergaderde de Regentieraad en daar werd gekonkelfoesd en er werden orgieën gehouden, daar werd gedit en gedat. Zo een gloriëtte was luxueus. In die hoeve Coenegras was de gloriëtte even luxueus. De muren waren beschilderd met fresco's en daar was een smalle eikenhouten draaitrap met snijwerk. Er was ook een kleine pui en die pater woonde in die gloriëtte, met zijn familie en toch alleen. Hij had er een boom geplant een zevental meter voor de pui met de opdracht aan zijn familie dat die boom nooit mocht gekapt worden. Maar ja, de jaren komen en de jaren gaan en rond 1900 stierf de boom af en de oude dame Coenegras zei dat de boom dan toch maar moest worden gekapt, maar dat er een jonge zou in de plaats geplant worden om de nagedachtenis van nonkel pater te bewaren. En zij deed twee saegen (knechten) komen. Nu zagen ze een boom tegen de grond af, maar toen moest het stuk dat in de grond stak er ook uit. Het uitschot (wortel) zeggen wij. Die twee mannen begonnen dus met een spade de grond rond de wortels weg te graven, dan de wortels over te kappen en tussen die wortels vonden ze een kroeg gevuld met gouden stukken. Eén van die mannen wilde zwijgen en de pot verdelen, maar de andere was een bloksleper, een mouwveger, en die ging alles binnen vertellen. Terwijl hij binnen aan het vertellen was, heeft de eerste nog een grabbel goudstukken in de netels geworpen. Die heeft hij gehad, naar men verteld heeft. Het goud werd in de voorschoot naar binnen gedragen.

Een bewijs dat het zou kunnen waar geweest zijn vinden we op de kruisweg in de kerk. Die schilderijen zijn allemaal geschilderd door een broer van de vroegere pastoor Redig. Onder elk schilderwerk stond een plaatje -nu zijn ze verdwenen- b.v. Jezus valt onder het kruis, gift van meneer den diene of madam den diene. Zeker de helft was gift van de familie Coenegras, lichtelijk betaald met een deel van die schatten. (E.H. Redig was pastoor te Hoegaarden van 1880 tot 1896).

Fotos: Vandenbempt

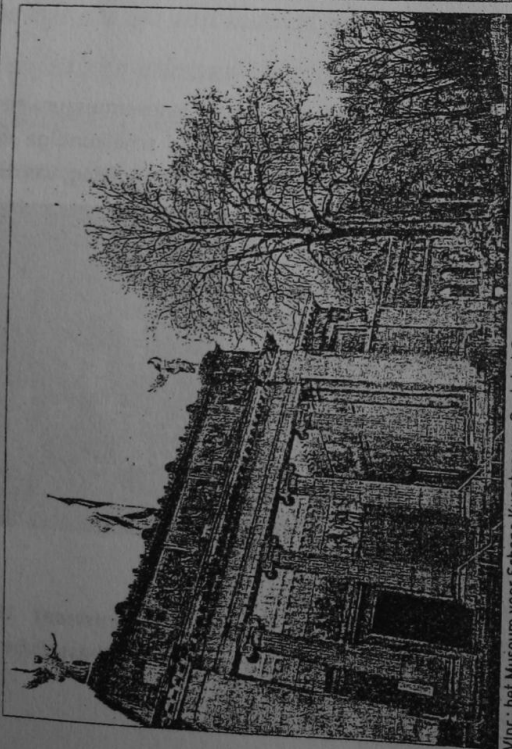
CULTUUR KRANT

ALCOHOL

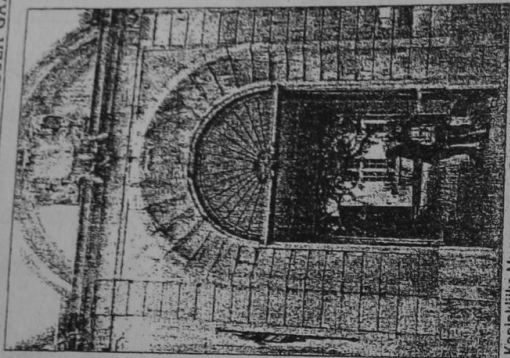
Met deze tentoonstelling wil het Nationaal Jenevermuseum een breed publiek kennis laten maken met de scheikundige en fysische eigenschappen van alcohol. De verwondering van de alchemisten over de talrijke bijzondere eigenschappen van alcohol vormt een sfeerscheppende inleiding. Op een labotafel worden een tiental experimenten met ethanol getoond. Deze dagen de bezoekers uit om zelf een aantal eigenschappen van alcohol te ontdekken. Verder worden er een aantal onvermoede toepassingen van alcohol gepresenteerd: een unieke grammofoon die werkt op alcohol maar ook strijkijzers, een krultang en een fornuis.

• Nationaal Jenevermuseum | Witte Nonnenstraat 19,
3500 Hasselt | T 011 24 11 44 | E a.vandeput@hasselt.be |
t/m 31 augustus •

Vlnr.: het Museum voor Schone Kunsten van Gent, het Groeningemuseum in Brugge en het Antwerpse Koninklijke Museum voor Schone Kunsten hebben een museumkoepel opgericht, vlaamsekunstcollectie.

(f. 96) (f. 97)

Vlaanderen heeft zijn Louvre en National Gallery

Onder de naam **vlaamsekunstcollectie** gaan de kunsthistorische musea van Antwerpen, Brugge en Gent structureel en permanent samenwerken. Gisteren presenteerden ze hun logo en huisstijl en ze maakten hun ambities kenbaar, zoals een gezamenlijk aankoopfonds. Ook zijn er al een combiticket voor de drie musea en een website.

Museum voor Schone Kunsten, het Groeningemuseum in Brugge en het Museum voor Schone Kunsten van Gent begonnen hun overleg eind 2001 en hebben inmiddels de museumkoepel opgericht om intensief met elkaar te gaan samenwerken. Gisteren traden ze voor het eerst samen voor het voetlicht.

Het combiticket en de website zijn de eerste tastbare resultaten van de **vlaamsekunstcollectie**. Het combiticket kost 12 euro (i.p.v. 15,5) biedt toegang tot de drie musea en is drie jaar geldig. Het wordt in de musea zelf verkocht en in het buitenland via touroperators aangeboden.

Een tweede element dat de gezamenlijke promotie moet ondersteunen is de publiekshandels website www.vlaamsekunstcollectie.be, die informatie geeft over de drie musea, de lopende tentoonstellingen en de activiteiten, en ook een beeldbank bevat. De site is nog 'in opbouw' maar kan sinds gisteren online geraadpleegd worden. Metertijd wordt de beeldbank uitgebreid en zal ze het volledige kunstbezit van de drie musea tonen, voorlopig gaat het om een fractie van de verzamelingen. Voor de diverse projecten kreeg **vlaamsekunstcollectie** een subsidie van de Vlaamse Gemeenschap van 300.000 euro. Na goedkeuring van het erfgoedgesubsidieerd kunnen worden.

Inmiddels is er een gemeenschappelijk museum veiligheidsbeleid ontwikkeld, worden tentoonstellingen op elkaar afgestemd, wisselen museummedewerkers regelmatig expertise uit en werken de respectieve vriendenkringen samen. Maar de drie musea willen meer, streekt men naar optimalisering van mensen en middelen voor ogen. Ze willen komen tot een gemeenschappelijke publieks-

werking om de zichtbaarheid en de naambekendheid van de **vlaamsekunstcollectie** te vergroten, nationaal en internationaal. Men wil gemeenschappelijke educatieve projecten en merchandising opzetten. Een van de opvallendste ambities is een gezamenlijk aankoopfonds. Het is niet de bedoeling de bestaande fondsen van de musea bijeen te brengen, maar om een nieuw aankoopfonds te

creëren waardoor de **vlaamsekunstcollectie** een belangrijke speler op de internationale kunstmarkt zou kunnen worden.

Een van ambities is aankoopfonds om belangrijke speler op internationale kunstmarkt te worden

Hoewel de drie instellingen verschillen in schaal en achtergrond gebeurt de samenwerking op een strikte grond van gelijkheid. Maar er zijn enkele wolffers en schietgeweren. De drie musea hebben immers een totaal ander statuut. Antwerpen is een museum van de Vlaamse Gemeenschap en Gent een stedelijke instelling terwijl het Groeningemuseum deel uitmaakt van een cluster stedelijke musea.

Er wordt momenteel uitgezocht in hoeverre bepaalde juridische structuren kunnen worden aangepast. Toch is het niet de bedoeling dat de Vlaamse Gemeenschap de musea van Gent en Brugge zou overnemen. Ook van een constructie zoals de Vlaamse Opera, waarin de steden Gent en Antwerpen participeren, is niet meteen sprake.

Hoewel er intensief wordt samengewerkt, behouden de drie musea hun eigenheid en profiel. Bruiklenen zijn mogelijk maar een echte ruil van kunstwerken om de musea verder te specialiseren is niet meteen aan de orde.

Het eerste grote gezamenlijke tentoonstellingsproject zetten de drie musea in 2005 in Brussel op samen met BOZAR in het Paleis voor Schone Kunsten. Onderwerp is ontstaan en groei van de openbare kunstcollecties in Vlaanderen. Een samenwerking van de Vlaamsekunstcollectie met de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten in Brussel wordt in het vooruitzicht gesteld.

Inlichtingen: www.vlaamsekunstcollectie.be en 09/225.49.24

1944
2004

60

Jaar bevrijding van Tienen

AQUA
FORTIS

www.aquafortis.be
016/82.05.46

Prijs: € 22
Voorintekenaars tot 31/8/2004: € 19.50
Bestellen kan door overschrijving
op rekening 330-0111964-80
Verzending inbegrepen
ripova@pandora.be

Beste inwoner van Tienen,

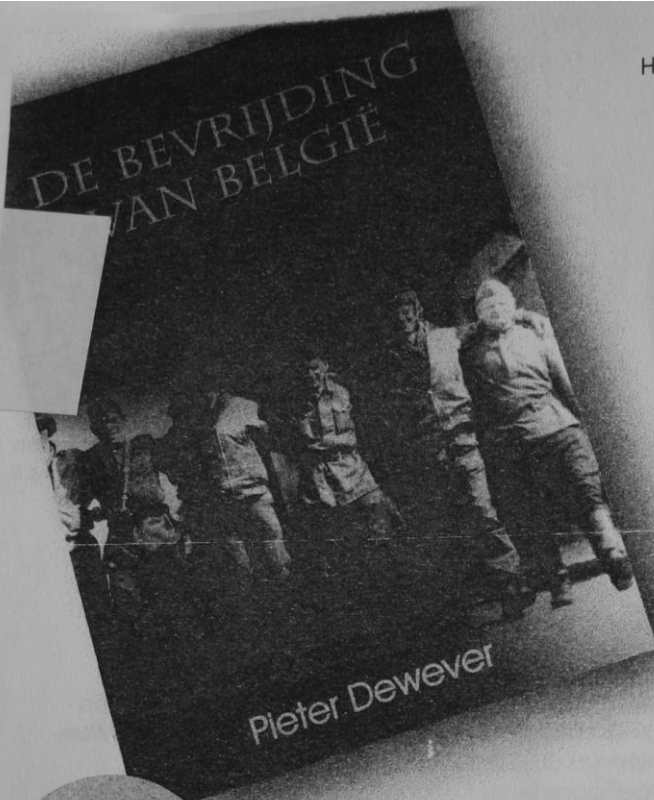
Onze stad herdenkt dit jaar uitbundig de bevrijding van 1944. Na vier zware bezettingsjaren klank toen opnieuw, voor het eerst in lange tijd de immens populaire muziek van Glenn Miller. Mensen liepen de straat op bij het naderen van de jonge Amerikaanse militairen die onze stad bevrijdden. Ze juichten ze toe, gooiden letterlijk met bloemen naar ze, en vergastten ze op drankjes en hapjes. Het was feest!

Dit jaar is het opnieuw feest. September 2004 wordt een maand om nooit te vergeten. Optochten, vlaggen, muziek, een evocatie van de bevrijding met legertrucks van toen en zelfs het bezoek aan onze stad van een groep Amerikaanse veteranen die er in 1944 bij waren, zorgen voor een niet te missen ervaring.

Uitgeverij Aqua Fortis brengt bij deze gelegenheid twee nieuwe, belangrijke publicaties die aan de Tweede Wereldoorlog zijn gewijd.

Historicus dr. Luc Vandeweyer brengt een totaalbeeld van Tienen in de Tweede Wereldoorlog in zijn nieuw boek: "Enkele kinderen zijn van honger gestorven". Hij besteedt veel aandacht aan de mobilisatie, de meidagen van 1940, het leven onder de bezetting, het Tiens verzet, de collaboratie, de bevrijding en de repressie. Het boek bevat veel nog nooit eerder gepubliceerd fotomateriaal uit het archief van het Legermuseum te Brussel en uit het Tiense stadsarchief. Kortom: een uniek boek dat de geschiedschrijving van onze eigen streek in belangrijke mate aanvult. Een boek dat vertelt hoe het toen was en hoe de modale inwoner van Tienen en omgeving de oorlog ervaarde.

Het tweede boek, van de hand van Tiens auteur Pieter Dewever, geeft een overzicht van het verloop van de Tweede Wereldoorlog vanaf mei 1940 tot en met de capitulatie van Duitsland in mei 1945.

In "De bevrijding van België" leest u hoe meer dan een miljoen mensen in mei 1940 op de vlucht sloegen voor het Duits geweld en hoe ze zich naderhand door de moeilijke bezettingsjaren worstelden.

U leest over de verplichte tewerkstelling in Duitsland, de verzetsorganisaties, de collaboratie en de repressie.

Beleef de Slag om Stalingrad en ontdek hoe Berlijn werd ingenomen. In "De Bevrijding van België" beleeft u de landing in Normandië en kijkt u over de schouders van generaal Eisenhower mee naar de grootste militaire operatie uit onze geschiedenis.

Met gids van te bezoeken plaatsen in België en Normandië

Beide boeken vullen elkaar aan en vormen een verrijking voor uw huisbibliotheek. Speciaal voor de inwoners van Tienen en omgeving worden ze vanaf nu aangeboden aan een speciale voorintekenprijs.

De oplage is beperkt. Wie één of beide boeken vanaf nu reserveert zal bij het verschijnen ervan, begin september, gegarandeerd over de bestelde exemplaren beschikken. En bovendien geniet u van een korting van zomaar eventjes 2,5 euro op ieder besteld exemplaar.

Bestellen kan door het opsturen van deze bon naar Ripova CV, Vianderdal 12 3300 Tienen of door storting op rekening 330-0111964-80. Info: www.ripova.be, 016 81 83 55.

VOORINTEKENING

Naam.....

Straat.....

Tel.nr.

Reserveert met deze unieke kortingbon:

Aantal exemplaren: Enkele kinderen zijn van honger gestorven aan 19,50 euro i.p.v. 22 euro

Aantal exemplaren: De bevrijding van België aan 19,50 euro i.p.v. 22 euro

Bespaar
nu tot
5 euro